Nu is hiermee niets gezegd, waarvan we de strekking niet beamen, maar is het niet wat phantastisch opgezet, en zou wat scherper begripsonderscheiding hier wel kwaad hebben gedaan?

De schrijver ziet zeer juist het gevaar van het steeds veldwinnend pantheïsme in, maar loopt men geen gevaar tot zelfs in zijn stijl de grenzen uit te wisschen, als men op zulk een wijze phantasie en redeneering dooreenmengt.

Toch ontmoedige deze opmerking den geachten schrijver niet.

Bij wat meer tucht over zijn geest, kan zijn frissche natuur ons nog veel uitnemends leveren.

Lezers vindt hij stellig, en hij heeft hier aanspraak op.

Hier en daar doet zich het verschijnsel voor, dat iemand *zonder eenig ambt*, maar die toegelaten is door de classis om hier en daar te oefenen, toch in den kerkeraad meê opkomt, er gaat zitten als ware hij lid van dat college, en soms zelfs als ware het de natuurlijkste zaak der wereld, zich gedraagt *als voorzitter*.

Dit nu zijn misbruiken, waarin daarom zoo diepe zonde schuilt, omdat ze feitelijk een verachting zijn van de goddelijke ordinantiën in zake het ambt, en niet anders kunnen verklaard worden dan uit de neiging om zich op den voorgrond te plaatsen.

Reeds meermalen wezen we er daarom op, dat zoo iemand dán alleen recht heeft, om in den kerkeraad te zitten, zoo hij ouderling of diaken is. Anders niet. Dit echter kan men alleen in de plaats zijner woning zijn. En omdat men ouderling in de plaats zijner inwoning is, is men nog volstrekt geen ouderling in een andere kerk.

Het ambt van ouderling is *plaatselijk*, en kan alleen plaatselijk worden uitgeoefend.

En toch ligt in zulk een geval de schuld volstrekt niet alleen bij zulk een Oolenaar.

Immers de leden van den kerkeraad behooren zelven beter op de hoogte te wezen van wat ze als ambtsdragers in Christus' kerk mogen toelaten, en wat ze moeten weren.

Ook behooren de kerkvisitatoren naar al zulke misbruiken onderzoek te doen.

Niet om met overmacht en overmoed nu elke ongeregeldheid op staanden voet uit te roeien.

Dat ware een zondig clericalisme in nog erger zin.

Maar wel om met kalmte, om met ernst, om met liefde de lieden wie zulks aangaat, het ongeoorloofde van zulke toestanden te doen inzien, en aan te dringen op betering.

KUYPER.

Uit de Pers.

Onze diaconieën slapen nog veel te veel.

Toch komt er eenige roering in haar stille behuizing, en dit reeds spelt betere dingen.

Ook de *Z. Hollandsche Kerkbode* merkt dit op, waarin Ds. Sikkel naar aanleiding van de Diaconale Conferentie kortelings geleden te 's-Gravenhage gehouden, zich in dezer voege uitlaat.

Ons dunkt ook, dat de vereeniging der kerken een geschikte gelegenheid is om het spoor, waarop deze samenkomsten liepen, wat te verleggen.

Het *diaknoomb* is een ambt, dat gewis van de andere ambten onderscheiden is. Doch te strenge scheiding der ambten is met het wezen der kerkelijke ambten geheel in strijd. Zulk een scheiding bederft en doodt die ambten geheel en slechts *verhaterde vormen* blijven over in plaats van de gezonde openbaring der *organen van het lichaam van Christus*.

Zulk een scheiding heeft dan ook aan de andere zijde hare treurige uitwerking daarin, dat de verhouding van het ambt tot *de gemeente* evenzeer geheel averechts in de voorstellingen leven gaat.

Deze dingen zijn van zooveel gewicht, dat wie waarlijk *het diaknoom des Heeren* lief heeft, hierin niet teur genoeg wezen kan.

Wij zijn tegen de onchristelijke synodale organisatie opgekomen *voor de gemeente van Christus*. Maar als het moest, zouden we evenzeer voor het lichaam der gemeente opkomen *tegen de ambten*.

Niet als zouden de ambten niet tot het lichaam behooren, doch *ter wille* van het lichaam. De gedoopte *gemeente*, de vergadering der geloovigen, de verzameling der bondgenooten de *kudde* des Heeren is altijd *het voornaamste*. Het ambt is slechts een hand of oog *om het lichaam te dienen* in gehoorzaamheid aan het hoofd.

Maar daarom ook mag het lichaam nooit opgeofferd aan een arm of been. Als het moet laat elk, hoe noode ook zijn been afsnijden en zijn oog uitrukken. Het *lichaam* blijft zonder hand of oog.

De ambten hebben dit altijd te bedenken. *Dan* zullen ze gevoel ook voor elkander houden en beseffen, dat ze verschillende organen zijn van hetzelfde *lichaam* en dus ook niet elkaar op het innigste in betrekking staan. Zij zijn *één*, in het lichaam.

Daarom mogen diakenen nooit te zeer van den kerkeraad afgezonderd worden. Naar onze geloofsbelijdenis *behooren* zij tot den kerkeraad, namelijk in den breederen zin van de gezamelijke verzorgers des lichaams. Een diaken die slechts hart had voor de armen en die ook niet en bovenal zijne roeping voor *het lichaam des Heeren* gevoelde, zou de rechte diaken niet zijn. Maar zoo ook een ouderling, die slechts voor de particuliere vermaning der zielen en de tuchtzaken leefde en 't éénerzijds niet voor de ontwikkeling van den dienst des Woords, anderzijds niet voor de oprichting van het vervallen diaconaat gloeit, en eindelijk niet de openbaring van het *lichaam* van Christus *bovenal* mint. — die mist het eigenlijke *ambtsbesef* van Jezus' dienaars.

En wat we van diakenen en ouderlingen zeiden, geldt wel met het minst van de *dienaars des Woords*. Heel de openbaring en de welstand van Christus' naar het Woord, en in het lichaam en in de organen, is hun bevolen.

Van *kerkeraad* en *diaknoomb* zoo *naast elkaar* mogen we dan ook slechts in zekeren zin spreken. De diaknoomb in een functie der *kerk*. Die functie oefenen de diakenen en ze vergaderen daarvoor afzonderlijk, maar ze oefenen toch de functie der *kerk*. Daarom is de diaknoomb, de dienst der kerk ten behoeve der armen, een zaak, die den *kerkeraad* aangaat. Hoe de diaknoomb zich moet openbaren; welke wegen zij moet inslaan; en alle verhoudingen en verbindingen, waarop zij als orgaan van Christus' gemeente acht moet geven, dit alles is een zaak der kerk.

Het behoort aan de behartiging der *kerkeraden*. Niet aan de vergadering van dienaars en ouderlingen die de inwendige receering van het lichaam behartigen, maar aan *de kerkeraden in breederen zin*, zooals de belijdenis die geestelijk teekent, bij welke kerkeraden heel de welstand van het lichaam ter sprake komt de onderhouding den ambten enz. en waarin ook de diakenen zitting hebben.

En daarom, voor zoover gemeenschappelijke overlegging en samenwerking, classicaal, provinciaal of nationaal noodig is, — ten die *is* gewis wel noodig in onzen tijd, ja 't is de vraag, of zij niet voortdurend eisch is van de eenheid der *kerken!*) — waar die overlegging noodig is, daar behoort zij tot de taak der *kerken*.

Een soort van meerdere vergadering der breede kerkeraden al is het op lossen voet, moeten we dan hebben waarheen de kerken en dienaars des Woords, en ouderlingen en diakenen afvaardigen tot het houden van *samensprekingen* over de roeping der kerken bepaald in onze dagen tegenover de menschheid en de maatschappij in het algemeen en over wat tot den diakonalen dienst in deze behoort in het bijzonder.

In hoeverre zoodanige samenkomsten met classe of prov. synode in verband kunnen gebracht worden, laten we hier in het midden. Slechts *dit* willen we er van zeggen, dat ze *niet* in classen of synoden mogen opgaan of liever *ondergaan*. Classen en synoden doen *zaken* af, en we moeten *besprekingen* hebben. De diakonale conferenties hebben zelf het bewijs geleverd dat als men *zaken* op zulke vergaderingen gaat doen, het eigenlijke doel: *opwekking van het leven onser roeping voor den Heere in den weg der reformatie en niet het oog op den tijd, waarin wij leven*, gemist wordt.

Hartelijk hopen we, dat we na de vereeniging zulke conferenties krijgen, *pastoraal, presbyterialaal* en *diaknoomal*. Mits niet van één gescheurd.

Om *de kerk* is het te doen in de ambten.

Kerkelijke conferenties.

Het best ware misschien, dat telkens *een kerkeraad* zulk een conferentie, provinciaal of nationaal organiseerde en daarvan *de leiding* hield.

En dat telkens door een conferentie een kerkeraad werd aangezocht om een volgende conferentie te organiseeren.

Tenzij de meerdere vergaderingen in dezen zelven een weg aanwezen.

In elk geval hopen we, dat na de vereeniging zoo er een conferentie komt, die van een *kerkeraad* (in breeden zin) uitgaa.

En dat de tot heden gehouden diakonale conferenties schoon in dankbare herinnering, tot de geschiedenis behooren.

Deze wenk dient zeer zeker *ad notam* genomen. Het *isolement* is voor elken diaconalen arbeid bedenkelijk.

Toch zullen ook deze meer kerkelijke conferentiën weinig baten, zoo er onder onze diakenen geen mannen van geestelijk initiatief opstaan, die van woorden tot daden komen.

Bij het Heilsleger heeft niemand een ambt van Christuswege, alleen een aanstelling van generaal Booth, en zie toch wat actie er van uitgaat.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

De Deputaten voor de *Hulpbehoevende Kerken* brengen ter kennis der classes, dat in de vergadering met classicale deputaten op 4 Maart ll., door Ds. Feringa van Klundert is voorgesteld, de kerk van Helmond in staat te stellen tot het sluiten der geldleening groot *f* 8000, waarop betrekking had hetgeen vermeld is in art. 90 der Acta der Synode in 1891 gehouden;

dat de kas der hulpbehoevende kerken, geheel onmachtig zijnde tot dit doel hulp te verleenen, door de vergadering op het voorstel van Ds. Feringa besloten is de classes aan te bevelen elk voor een twintigste of *f* 400 in die leening deel te nemen, waardoor zonder groot bezwaar 19/20 zou zijn bijeen te brengen, terwijl het laatste 1/20 zich wel zou laten vinden;

weshalve de classicale deputaten worden herinnerd aan dit besluit der vergadering, en uitgenoodigd te bevorderen dat een voorstel tot gemeld einde in elke classis worde gedaan, en de beslissing daaromtrent aan Ds. Feringa worde bekend gemaakt.

Deputaten voornoemd,
Ds. P. J. W. KLAARHAMER, *voorz.*
W. HOVY,
A. W. VAN BEECK CALKOEN.
Utrecht, April, 1892.

Kort verslag van de voortgezette vergadering der classis Franeker, gehouden te Wommels, 16 Maart 1892.

De voorzitter, Ds. Hania, opent de vergadering met het laten zingen van den Morgenzang, vs. 1, 3, 4, het lezen van Ps. 80 en gebed. Ds. R. K. Brouwer is assessor, Ds. H. van Dijk (Sr.) scriba.

In overeenstemming met de credentiebrieven, zijn sommige broeders, den vorigen dag ter vergadering aanwezig, door anderen vervangen.

De notulen van de laatste *gewone* classis-vergadering, gehouden te Makkum, worden gelezen en goedgekeurd.

De classis besluit dat voortaan een meer uitvoerig agendum van hare vergaderingen zal worden gedrukt en aan de kerkeraden toegezonden.

Op zijn verzoek wordt een broeder als hoorder tot de vergadering toegelaten.

Uit het verslag van een commissie, die een bezoek gebracht had aan de Chr. Ger. classis, vergaderd te Franeker, blijkt dat zij zeer hartelijk door de Chr. Ger. broederen is ontvangen.

De leden van deze commissie, Ds. Prins en Ds. Brouwer, worden bedankt voor het uitvoeren van de opdracht der classis, nadat nog een brief is voorgelezen, waarin de Chr Ger broederen hunne hartelijke blijdschap betuigen over de aanvankelijke vereeniging tusschen de Ned. Ger. en Chr. Ger. kerken.

Nu volgt het onderzoek overeenkomstig Art. 41 D. K., waarbij ook gevraagd wordt of de belangen der zending behartigd worden.

Namens een commissie tot onderzoek van een tuchtzaak te W. wordt door Ds. H. van Dijk Sr. rapport uitgebracht; de conclusie der commissie wordt door de classis overgenomen.

Ds. Pel rapporteert in zake de opleiding van een gymnasiast. Na uitvoerige bespreking van deze zaak, wordt besloten jaarlijks twee collecten te houden ten behoeve van het gymnasiale studiefonds. De deputaten voor deze zaak, Ds. Pel en br. Kurpershoek, worden gecontinueerd.

Nu volgt het verslag van de deputaten voor hulpbehoevende kerken, door br. Kurpershoek voorgelezen. De deputaten voor deze zaak worden bedankt en met eene nieuwe opdracht gecontinueerd.

De classis draagt den actuarius op de aangelegenheden voor de Prov. Synode te regelen.

Tot deputaten naar de *Prov.* Synode worden aangewezen: Ds. Hania, secundus Ds. Bosma; Ds. Nieborg, secundus Ds. Prins; ouderling Bootsma, secundus br. Boersma; ouderling Pasma, secundus br. De Ruiter.

Tot afgevaardigden naar de *Synode in Amsterdam te houden*, worden aangewezen Ds. Brouwer en br Pasma, tot hunne secundi Ds. Prins en br. Yntema.

De kerk van Wons wordt aangewezen om de *gewone* classis-vergadering saam te roepen ot Harlingen.

De e. k. *buitengewone* vergadering zal gehouden worden te Franeker.

De vergadering wordt gesloten met het zingen van Ps. 2:7 en dankzegging door br. Eringa.

DS. H. VAN DIJK SR.,
Scriba.

KOOTWIJK. De arme boeren te Kootwijk worden opnieuw van Synodale zijde met tal van processen bedreigd.

Het geldt op heden de z.g. »uitgangen".

Voor circa 200 jaar besloten een vijf en twintigtal van de meest gegoede boeren, het schrale predikantstractement met *f* 25 te verbeteren en ook voor den koster een inkomen van *f* 12 in het jaar bijeen te brengen.

Deze bijdrage, voorheen in koren en brood, of ook in geld toegezegd, was eene geheel vrijwillige maar werd langzamerhand gewoonte en eindelijk door kerkvoogden als eene vaste inkomst beschouwd.

Reeds tal van jaren weigerden zeer velen, vooral zij, die zich later in deze gemeente hadden gevestigd, die z.g. uitgangen, door kerkvoogden als een zeker recht op de huizen aangemerkt, te voldoen.

Sedert 20 April 1891 zijn de goederen in handen van Synodale kerkvoogden en nu meende, de voor de stoffelijke belangen zoo ijverende consulent, gelet op de inkomsten volgens een oud kerkeboek, ook deze posten (de meesten zijn van 50, van 37½ en van 25 cent) te moeten innen.

De 22e Dec. ll. ontvingen de boeren een schrijven, door den consulent Ds. Ris Lambers te Barneveld geteekend, van den volgenden inhoud:

»Mij is volmacht gegeven door kerkvoogden om schuldige posten in te vorderen en daartoe is gelegenheid, iederen marktdag tot op een maand na datum dezes.

»Ik geef u kennis dat uw uitgang over de jaren . . . (soms over 10 en meer jaren) openstaat, tot een bedrag van 50 cent per jaar.

»Bij verzuim moet het geld worden door de bevoegde macht en komen kosten, die men vermijden kan" enz.

Van dat schrijven namen de boeren volstrekt geen nota, wel vroegen zij zich af, of het innen van achterstallige posten, tegenwoordig ook al behoorde bij het werk van een consulent.

Voor enkele dagen ontvingen zij opnieuw een schrijven, nu geteekend door Mr. Bolhuis, advocaat te Utrecht en van dezen inhoud:

»Kerkvoogden te Kootwijk verzoeken mij u te dagvaarden tot betaling van het door u verschuldigde aan pastorij en kosterij.

»Wenscht u daarover een duur proces te voeren?

»Zoo neen, betaal dan de nu komende week aan mij of aan Ds. Ris Lambers, die tot de ontvangst gemachtigd is."

De boeren hebben den heer Bolhuis doen weten dat zij alleen bereid zijn om te betalen, mits op vertoon van bewijs, dat zij zich verbonden hebben jaarlijks dat bedrag te storten, want dat, toen zij de huizen kochten of huurden, de verkooper of verhuurder in het minst van deze verplichting niet heelt gesproken en dat niet alleen hunne akten, maar ook alle vorige koopakten, met geen enkel woord van die zoogenaamde »uitgangen" gewagen.

DS. J. H. HOUTZAGERS.

Binnenland.

We vestigen de aandacht op de propagandavergadering, die de Bond van Jongelingsvereenigingen op Gereformeerden grondslag zal houden, ten einde de belangen der Gereformeerde Jongelingsvereenigingen in Zuid-Holland te bespreken, op den zden Paaschdag, in de Ned. Geref. kerk te 's Hage.

Het doel is, meer licht te verspreiden over verschillende vraagpunten, de Jongelingsvereenigingen betreffende.

De agenda vermeldt o. a. 3 referaten. Een van Ds. H. Buitenhuis, over: *De beteekenis der Christelijke Jongelingsvereenigingen voor onze dagen.* Een van den heer H. de Wilde, van 's Gravenhage, over: *De Jongelingsvereeniging op staatkundig gebied.* Eindelijk een van den heer Jb. van Oversteeg, van Amsterdam, over: *Het recht van organisatie voor de Gereformeerde Jongelingsvereenigingen.*

De vergadering zal worden geleid door Ds. P. Biesterveld van Rotterdam. Des avonds vindt een openbare vergadering in de Westerkerk plaats, waar optreden de WelEerw. Heeren Ds. P. Biesterveld, van Rotterdam en Ds. C. W. J. van Lummel, van Delft. Het zal wel niet noodig zijn ons Geref. J.-vereenigingen tot deelneming op te wekken.

Zending.

II.

DE VREEMDELING.

De betrekkingen van China met vreemde volken waren tot nu een halve eeuw geleden weinige en ongeregeld. Aardrijkskundig van de wereld afgesloten, was China vóór de uitvinding der stoomvaart moeielijk bereikbaar. Zoodoende liet men het grootendeels zijn eigen lot bestemmen; slechts volken van mindere beteekenis oefenden er eenigen invloed.

Thans echter is alles veranderd. China staat, zoo zegt een van zijn uitnemendste staatslieden, aangezicht tot aangezicht voor toestanden, die hun weerga in de geschiedenis des rijks niet hebben. Het is 't besluit des Hemels en wij kunnen onze deuren niet sluiten en weigeren vreemdelingen te ontvangen of onze handen vouwen en weigeren met hen te doen te hebben.

Het is betrouwbaar en bewezen, dat de Chineezen reeds 150 jaar vóór Christus handelsbetrekkingen hadden met het Romeinsche rijk. Maar de lange en gevaarlijke reis naar China over de bergen en hoogvlakten van Midden-Azië maakte den handel onzeker en ongeregeld. In de 9de eeuw dreven de Arabieren handel met China, door middel van jonken of schuiten, die den Indischen Oceaan bevoeren, door de straat van Malacca gingen en de oostkust van China bezeilden tot Hangchow. De reis van den beroemden Venetiaan Marco Polo in de dertiende eeuw, zijn lang verblijf in China, en 't verhaal dat hij van zijn bevindingen en ervaringen deed, vestigden zeer bijzonder de aandacht van West Europa op het groote Mongolenrijk. Een der gevolgen hiervan was de uitzending van Roomsche zendelingen naar China, om de heidenen tot het Christendom te bekeeren. Hun arbeid was schijnbaar althans bijzonder gelukkig; doch hun werk werd vernietigd, toen het Mongoolsche vorstenhuis werd verdreven.

In de 16e eeuw vinden wij Portugal en ons vaderland bezig met het vormen van handelsbetrekkingen met China, natuurlijk over zee. Aanvankelijk slaagde men. Opmerkelijk is dat China tot dien tijd voor den buitenlandschen handel openstond. Doch onze voorvaderen veroverden Malacca en vestigden zich op het Chineesche eiland Formosa, later weer verloren, waarbij Ds. Hambr ck zijn leven opofferde; de Spanjaarden namen de Philippijnsche eilanden; de Portugeezen vestigden zich zelfs in eigenlijk China door Macao in bezit te nemen. Dit al, en 't meest wel de min of meer roofzieke wijs waarop sommige handelaars uit Europa langs de kusten van China te werk gingen, wekte den argwaan der Chineezen. Zij sloten hun geheele land, de stad Canton uitgezonderd, voor den overzeeschen handel af.

In de zeventiende eeuw begon de handel in Engeland met China. Eerstgenoemd rijk voerde in 1842 met China den zoogenaamden opiumoorlog en 't eind was, dat tal van havens voor de vreemdelingen werden geopend en zij zich in China konden vestigen. Is ook Engeland's invloed 't laatst gekomen hij is voor China en op zijn verhoudingen van grooter beteekenis geweest dan die van alle andere volken saam.

Doch zijn er ook reeds zeer vroeg door Europeesche rijken pogingen gedaan om handels- en staatkundige betrekkingen met China aan te knoopen, in de laatste vijftig of juister dertig jaar is het land werkelijk voor het verkeer van vreemdelingen opengesteld. De opiumoorlog van 1842 was een onrechtvaardige daad van Britsche zijde. Het Christelijk Engeland dwong het heidensche China 11 miljoen te betalen voor den opium, die Britsche kooplui in het land hadden gesmokkeld en die de Chineesche regeering had doen vernietigen. Daarbij had China 10 miljoen oorlogskosten te betalen. Toch heeft het God in zijn voorzienigheid behaagd, uit dit kwaad het goede èn voor China èn voor de beschaafde wereld te doen geboren worden. Want deze krijg opende China voor den vreemdeling en maakte het optreden van Christelijke zendingen in het land mogelijk.

Door het verdrag van Nanking, waarmeê de oorlog werd besloten, werd in vijf Chineesche kusthavens aan vreemdelingen vergund te wonen, t. w. in Canton, Foetsjoe, Ningpo, Shanghai en Tientsin. Vóór de opening dier havens, sinds het land voor Portugeesche en Nederlandsche handelaren was gesloten, sedert de uitdrijving der Jezuïtische zendelingen, had geen vreemdeling op Chineeschen grond mogen wonen, tenzij dan binnen de enge grenzen of de kleine ruimte de »Factoriën" genaamd op den oever der rivier van Canton. Thans kunnen vreemdelingen, 't zij zendelingen, koopliedden, of ambtenaren, binnen de grenzen des rijks wonen, wel is waar onderworpen aan hun eigen wetten, maar terwijl bescherming van leven en eigendom hun door de Chineesche regeering is gewaarborgd.

Beperking blijft dus ook na de intrekking van het verbod bestaan. 't Is hier niet de plaats daarover uit te weiden. Zeker is dat wie let op de geschiedenis, vooral der laatste drie eeuwen moeilijk kan ontkennen dat, zoolang vreemdelingen getracht hebben met China in handelsbetrekkingen te komen, het nooit veilig voor dit rijk zou zijn geweest onbelemmerd verkeer met de volken in het Westen toe te laten. De aanleiding van den argwaan melden we reeds; 't was het hoogst laakbaar gedrag van velen die op deze kusten handel dreven. Daarbij kwamen de plannen der Jezuïeten die naar staatkundige macht streefden en zich met het burgerlijk gezag inlieten. Wel verging het den Roomschen zendelingen in China niet als in Japan, maar het wantrouwen en de vrees omtrent den vreemdeling was bij de Chineezen opgewekt. 't Is trouwens wellicht kwalijk te ontkennen dat had men den steeds talrijken vreemdelingen vrijelijk toegelaten, hoogstwaarschijnlijk de regeering zou zijn omgeworpen en het land verdeeld tusschen drie of vier der machtigste volken van Europa.

Na den oorlog tusschen China en de twee bondgenooten Engeland en Frankrijk, werden wederom havens voor vreemdelingen ter woon opengesteld. Nogmaals werd in 1876 na onderhandelingen ten gevolge van de moord op een Engelsch commissaris door Chineezen gepleegd het getal »verdrag-havens" vergroot. In 't geheel telt men er thans 21 op de Chineesche kust en langs de Yangtse of Blauwe rivier. Vreemdelingen mogen daar wonen, eigendom bezitten en handel drijven.

Aanvankelijk waren ook de zendelingen tot deze havens beperkt. Doch zij hebben reeds lang de grenzen daarvan overschreden en thans vindt men hen over geheel China verspreid, gelijk o. a. bleek bij de jongste vervolgingen.

Kortom, naar Gods bestel heeft de christelijke beschaving het groote, lang afgesloten land bereikt en zijn de Chineezen uit hun verstandelijken en zedelijken slaap opgeschrikt. Wel hebben ze van tijd tot tijd nog blind en dwaas gepoogd de binnenkomst van vreemdelingen en nieuwigheden tegen te houden maar dat mindert. Zij beginnen zich in den toestand te schikken, als in het onvermijdelijke en buigen zich onder de van buiten komende kracht, die zich steeds sterker toont. Tegelijk echter ontwikkelt China zelf zijn stoffelijk weerstandsvermogen naar Westersch model en kan alzoo meester blijven op eigen erf.

HOOGENBIRK.

Buitenland.

Frankrijk. Anarchisten. Actie der Roomsche kerk in de sociale quaestie. Zedelijke verachtering in het Quartier Latin.

Parijs heeft zich een weinig weten te herstellen van den schrik, dien de dynamiet ontploffingen in den boulevard St. Germain en in de rue Clichy, hebben veroorzaakt. De anarchisten hebben het gemunt gehad op de rechters, wier woningen thans door de politie met zorg bewaakt worden, terwijl sommige leden der gerechtshoven verhuisd zijn. Zelfs de meest conservatieve naturen moeten erkennen dat er in de sociale verhoudingen verandering behoort te komen, zullen de Ravachol's niet vermenigvuldigen, en zal de klassenhaat niet meer verwoestingen aanrichten, dan tot hiertoe het geval was. Men zegt dat Ravachol, die waarschijnlijk wegens zijne moordaanslagen, welke dezulken tot slachtoffers maakten op wie het niet gemunt was, wel ter dood zal veroordeeld worden, een mensch is, die zegt godsdienstig te zijn! Een van zijne medestanders Rasly, de afgevaardigden der mijnwerkers, heeft op het punt gestaan van als lid eener baptistische kerk te worden aangenomen.

Gelijk bekend is, werpt zich de Roomsche geestelijkheid met alle macht op de oplossing der sociale quaestie. Dat dit de socialisten en anarchisten verdriet, kan men begrijpen zij vreezen voor erger banden dan die waarin zij thans zeggen geklonken te zijn, als de kerk van Rome zich gaat opmaken om eenen beteren maatschappelijken toestand voor te bereiden. Betreurenswaardig is het, dat in den laatsten tijd de orde in zoovele Roomsche kerken werd verstoord, wanneer geestelijken de sociale quaestie van den kansel bespraken. Vele dier samenkomsten in de kerken werden verstoord door het maken van een oorverdoovend geweld, het uitdraaien van het gaslicht, het werpen van stoelen van de gaanderijen op hen die in het schip der kerk waren gezeten enz. In plaats dat de overheid deze ongeregeldheden met kracht bedwong en aldus de vrijheid der burgerij handhaafde, heeft de betrokken minister verboden om in de kerken het maatschappelijk vraagstuk te bespreken. Een besluit dat natuurlijk door alle leden van het liberalistisch huisgezin, van de radicalen of tot de anarchisten toe, zeer is toegejuicht. Maar de Roomsche geestelijkheid geeft het pleit niet zoo spoedig gewonnen. De conférences, die tot hiertoe in het openbaar plaats hadden, worden nu voor groote scharen genoodigden gehouden. Eenige dagen geleden werden in het 14e arrondissement van Parijs uitnoodigingskaarten verspreid, ter bijwoning van eene voorlezing door den abt Garnier te houden. Deze geestelijke zou handelen over de volgende punten:

Sociale quaestie.

1. De werkmans slavernij onder het heidendom.
2. De vrijmaking van den werkman na de verbreiding van het Evangelie.
3. De werkman en de Christelijke maatschappij; de encycliek van onzen heiligen vader paus Leo XIII over haren toestand handelende.

De pers.

Verwoestende invloed van slechte bladen. Noodzakelijkheid om alleen goede couranten in de gezinnen toe te laten."

Men kon tot deze samenkomst alleen toegang verkrijgen wanneer men bij den ingang van de kerk zijn uitnoodigingskaart vertoonde, voorzien van het adres van den genoodigde. Nu zou men zeggen, dat daarmede de liberalisten tevreden zouden zijn, welk liberaal zal er tegen op durven komen, dat men in besloten vergadering over maatschappelijke vraagstukken handelt. Maar het liberalisme verloochent vooral in Frankrijk zijn karakter niet, het wil 't liefst vrijheid alleen voor zich zelven, maar gunt die niet aan hen, die niet van de partij zijn. „*De Radicaal*," een Fransch blad, vraagt hoe lang de minister van binnenlandsche zaken zich door de priesters zal laten bespotten? Kan de uitoefening van den eeredienst in besloten kring plaats hebben? In Amerika speelt men zelfs komedie in de kerken, maar de belastingschuldigen voorzien daar niet in de kosten van de kerk. De kerk Saint-Lambert van Vaugirard wordt op die manier in eene club veranderd.

Men bemerkt het uit deze woorden, dat de *Radicaal* meent, dat de kerk niet doen kan wat zij wil, omdat zij door staatsgeld wordt onderhouden. Hieruit is te verklaren dat vele Roomsche geestelijke beginnen in te zien, dat het verbreken van het concordaat geen onovermkomelijke ramp voor de Roomsche kerk zoude zijn, ja, dat op den duur het wel noodig kan blijken om de vrijheid van actie voor de kerk te verzekeren, dat zij van den steun door het staatsgeld wordt beroofd. Maar vooralsnog is er geen beweging, om vrijwillig en uit beginsel het staatsgeld te laten varen, in de Roomsche kerk van Frankrijk, te bemerken. Trouwens is dit, in aanmerking nemende de leerstellingen van Rome, ook niet te verwachten.

Groote zorg baart velen de zedelijke achteruitgang, die zich vooral bij het opkomend geslacht openbaart. Vooral de studeerende jongelingschap in het »Quartier Latin" te Parijs huisvestende, is *diep* gezonken.

Onlangs sprak prof. Desjordens zich in een vriendenkring volgender wijze uit: „Wij hebben een moreele schipbreuk voor oogen. De menschelijke ziel is op het punt om onder te gaan; de wetenschap heeft haar gedood. Onze kennis is toegenomen, waar de mensch gevoelt dat hij gemaakt is tot een rad in het wereldmechanisme; hij laat zich gaan, hij weet niet meer wat hij wil en hij kan niet meer willen. Men moest hem weder leeren zich zelven te kennen en energie te betoonen. Die daad zou hem weder naar het geloof terugbrengen. Wij moeten daarnaar streven om weer innerlijk leven te doen geboren worden, en tot dit eind de jeugd twee dingen inprenten: 1 dat het menschelijk leven een doel heeft; 2. dat het 's menschen bestemming is goed te doen, lief te hebben en zich aan anderen toe te wijden."

Hoe dit gedaan te krijgen, schijnt Desjordens nog duister te zijn, het liefst zou hij zonder in gemeenschap met eene kerk te treden op zuiver zedelijken grondslag willen arbeiden. De Vagne betoogt in de *Revue des deux Mondes*, dat men om de studeerende jongelingschap te verheffen, mannen hebben moet, die door hun kleed zijn onderscheiden en die de drievoudige belofte van gehoorzaamheid, kuischheid en armoede afgelegd hebben.

Van Protestantsche zijde wil men niet stil blijven zitten. De predikant Jean Monnier heeft zijn ambt neergelegd en in eene circulaire aan alle Protestantsche predikanten verklaard, dat hij in het Quartier Latin een werk is begonnen, ten doel hebbende de Protestantsche studenten te bezoeken, hen in eerbare woningen huisvesting te verschaffen en voor hen zalen te openen, waarin zij studeeren en goede, trouwe vrienden vinden kunnen, die hen goeden raad zullen geven, terwijl hij door het houden van voordrachten hun geloof zal zoeken te sterken, terwijl men hen, die van het geloof vervreemd zijn, daarvoor zal zoeken te winnen.

Natuurlijk is het onze wensch, dat de heer Monnier slagen zal, en het hem gegeven worde een heerlijk werk van redding te doen. Maar zou het kwaad bij den wortel aangegrepen zijn, als hij den voorgestelden weg afwandelt? Wij vreezen van neen.

Gemengd Nieuws.

Er is te Parijs een vereeniging gesticht, om den Zondag meer dan tot hiertoe te vieren. Mannen van naam als Jules Simon en Leon Say, staan er van aan het hoofd. De vereeniging is een vrucht van het in 1889 bij gelegenheid van de tentoonstelling gehouden sociaal congres. De vereeniging gaat niet uit van de gedachte, dat de Heere wil dat wij het vierde gebod zullen eerbiedigen, maar van de overweging, dat de werkman wel een van de zeven dagen rust mag genieten.